

*Рубежанська В.О.,
здобувач кафедри економіки і підприємництва,
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля*

РЕЙТИНГОВЕ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ РИНКІВ ПРАЦІ

Анотація. У статті проведено таксономічний аналіз показників регіональних ринків праці. Підбрано первинні вимірні показники стану регіональних ринків праці для здійснення аналізу. Здійснено рейтинговий розподіл регіонів України за ступенем динамічного розвитку ринку праці за 2012–2016 рр. Сформульовано основні причини потрапляння регіонів до категорій лідерів, переслідувачів, основної маси та аутсайдерів.

Ключові слова: регіональний ринок праці, рейтинговий розподіл регіональних ринків праці, таксономічний аналіз, первинні вимірні показники, таксономічний показник.

Постановка проблеми. У сучасних умовах стабільний розвиток регіональних ринків праці є основою для ефективного функціонування національного ринку праці у цілому. У зв'язку із цим актуальним є отримання концентрованої інформації щодо розвитку регіонального ринку праці в умовах реальної конкуруючої економіки. Останнє надасть можливість: інформувати бізнес структури та потенційних інвесторів про можливості ринку праці на певній території; забезпечити державні та місцеві органи влади версифікаційною оцінкою розвитку ринку праці для подальшого прийняття управлінських рішень у напрямі формування стратегій та механізмів ефективної зовнішньої підтримки функціонування ринку праці тощо.

Актуальну інформацію щодо стану розвитку регіональних ринків праці можна отримати за допомогою здійснення рейтингового розподілу регіонів України за зазначеним показником, що, своєю чергою, визначить проблемні зони, які потребують перспективного планування стратегії підтримки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню розвитку регіональних ринків праці присвячено праці таких учених, як: Д. Аутор, О.В. Волкова, В.Г. Герасимчук, А.А. Гриценко, В.А. Ландсман, О.В. Макарова, С.В. Мочерний, В.П. Петюх, В.М. Соболев, М. Шаленко, Д.Е. Шапоренко, Є.І. Чернявська, В.С. Чорний, А.А. Чухно та ін.

Відаючи належне виконаним науковим роботам, хотілося б зазначити про відсутність здійснення рейтингового розподілу регіонів України за ступенем розвитку ринку праці. Зазначена проблема зумовила вибір напрямку дослідження та формулювання мети статті.

Мета статті полягає у здійсненні рейтингового розподілу регіонів України за ступенем динамічного розвитку ринку праці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здійснити рейтинговий розподіл регіонів України за ступенем динамічного розвитку ринку праці можливо за допомогою таксономічного аналізу основних показників функціонування регіональних ринків праці та трансформації отриманого таксономічного показника в єдиний рейтинговий коефіцієнт. При цьому спочатку необхідно визначити генеральну сукупність (первинні

вимірні ознаки) для таксономічного аналізу, яку в подальшому згрупувати у матрицю спостереження.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 № 856 «Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики», для оцінки ефективності ринку праці слід використовувати такі показники, що характеризують: продуктивність праці; рівень безробіття населення у віці 15–70 років (за методологією МОП); рівень зайнятості населення у віці 15–70 років (за методологією МОП); співвідношення прийнятих працівників до вибулих; індекс реальної заробітної плати; суму заборгованості з виплати заробітної плати відповідно до фонду оплати праці за останній місяць звітного року [1].

На нашу думку, для таксономічного аналізу слід застосовувати такі первинні вимірні ознаки (показники): рівень зайнятого населення у віці 15–70 років (за методологією МОП); рівень безробіття населення у віці 15–70 років (за методологією МОП); рівень неформальної зайнятості населення; навантаження зареєстрованих безробітних на одне вільне робоче місце або вакантну посаду; середня заробітна плата працівників за місяць; рівень економічної активності населення; частка заборгованості з виплати заробітної плати до загального фонду на кінець місяця; рівень економічної активності населення, що мали та не мали вищу освіту; середня тривалість пошуку роботи безробітними; частка працівників, зайнятих на роботах зі шкідливими умовами праці, до облікової кількості працівників; коефіцієнт (індекс) Джині; кількість інфраструктурних елементів ринку праці; інвестиції у ринок праці; продуктивність праці; співвідношення прийнятих працівників до вибулих (рух працівників).

Після формування первинних вимірних ознак (показників) діяльності ринку праці ми розрахували їх значення та провели стандартизацію (стандартизація матриці спостереження). Стандартизація ознак матриці спостереження дає змогу позбутися масштабу їх виміру (неоднорідності) та приводить усі дані до одного порядку.

У процесі аналізу отриманих стандартизованих показників матриці ми визначили стимулятори та дестимулятори. Зокрема, у нашому випадку, показники є як стимуляторами (такі, що позитивно впливають на розвиток регіонального ринку праці), так і дестимуляторами (негативно впливають на розвиток ринку праці). Для цього ми визначили максимальні значення стандартизованих значень для стимуляторів і мінімальні – для дестимуляторів, тобто зростання яких показників є бажаним, а яких представляється негативним із погляду оцінюваного латентного явища. Розподіл показників на стимулятори та дестимулятори є необхідною умовою для розрахунку показника-еталону.

Після зазначених дій ми визначили відстані між точкою – одиницею, а саме між окремими спостереженнями і вектором-е-

талоном. Після розрахунку відстані між окремими спостереженнями і вектором-еталоном нами розраховано таксономічні показники розвитку ринків праці в регіонах України (рис. 1).

Розрахунок таксономічного показника надав нам можливість здійснити рейтинговий розподіл регіонів України за розвитком ринку праці (табл. 1, 2).

Відповідно до запропонованих нами результатів рейтингового ранжування, пропонується такий розподіл за категоріями: регіони-лідери (4 регіони), регіони-переслідувачі (4 регіони), регіони – основна маса (15 регіонів) та регіони-аутсайтери (2 регіони).

Виходячи з даних, зображених у табл. 1, 2, постійно лідируючі позиції щодо розвитку ринку праці мають м. Київ та Київська область. До тимчасово змінних лідируючих регіонів слід віднести Харківську, Дніпропетровську, Одеську, Миколаївську та Львівську області. Решта регіонів України займають місця у категоріях переслідувачів або основної маси та кожного року переміщуються між зазначеними категоріями. Незмінними за весь досліджуваний період є позиції Луганської та Донецької областей. Тобто саме ці регіони мають найбільш негативні показники розвитку ринку праці відносно інших регіонів України.

Картина розподілу показала, що найбільш розвинутий ринок праці в регіонах, які мають міцний промисловий потенціал, є бюджетоутворювальними за рахунок певного зосередження основних засобів та функціонування в межах цих територій потужних інфраструктурних об'єктів ринку праці. Зокрема, у першій категорії «лідери» за підсумками 2016 р. опинилися такі регіони, як м. Київ, Київська, Львівська та Миколаївська області. Зауважимо, що Львівська область опинилася у цій категорії вперше.

Незмінність лідерських позицій м. Києва та Київської області у загальному рейтингу пояснюється низкою переваг, які наявні на цих територіях. Наприклад, тяжіння населення до зазначених територіальних одиниць зумовлене цілою сукупністю факторів, серед яких – природно-ресурсні, культурні, політичні, економічні, соціальні та ін. Ринок праці м. Києва є ядром національного ринку праці та має гіпертрофоване значення для всієї України. Практично всі показники, які ми враховували для розрахунку інтегрального показника, в м. Києві та Київській області мають позитивне значення.

Зокрема, у м. Києві та Київській області поряд з іншими областями (Харківська, Дніпропетровська, Миколаївська, Рівненська, Сумська, Одеська, Вінницька області) рівень зайнятості населення віком 15–70 років перевищував середній показник по Україні. При цьому найвище значення цього показника спостерігалось саме у столиці (62,3%). Звичайно, що ринок праці м. Києва та Київської області є більш перспективним відносно інших регіональних ринків праці. Зокрема, це можна спостерігати на прикладі відтворення робочої сили. Так, лише у трьох регіонах України був позитивний природний приріст населення (Закарпатська, Рівненська області та м. Київ). Вікова структура м. Києва характеризується переважанням підлітків та дітей над особами віком понад 65 років, що значно відрізняє столицю від регіонів-аутсайдерів.

Окрім природного приросту, вплив на відтворення робочої сили має механічний рух населення. Спонукальні чинники трудового мігранта до пошуку місця роботи на урбанізованих територіях Київщини полягають у тому, що соціально-економічний розвиток у цьому регіоні є найвищим серед інших. Київщина відрізняється найвищими коефіцієнтами прибуття як у міждержавній, так і у міжрегіональній міграції населення

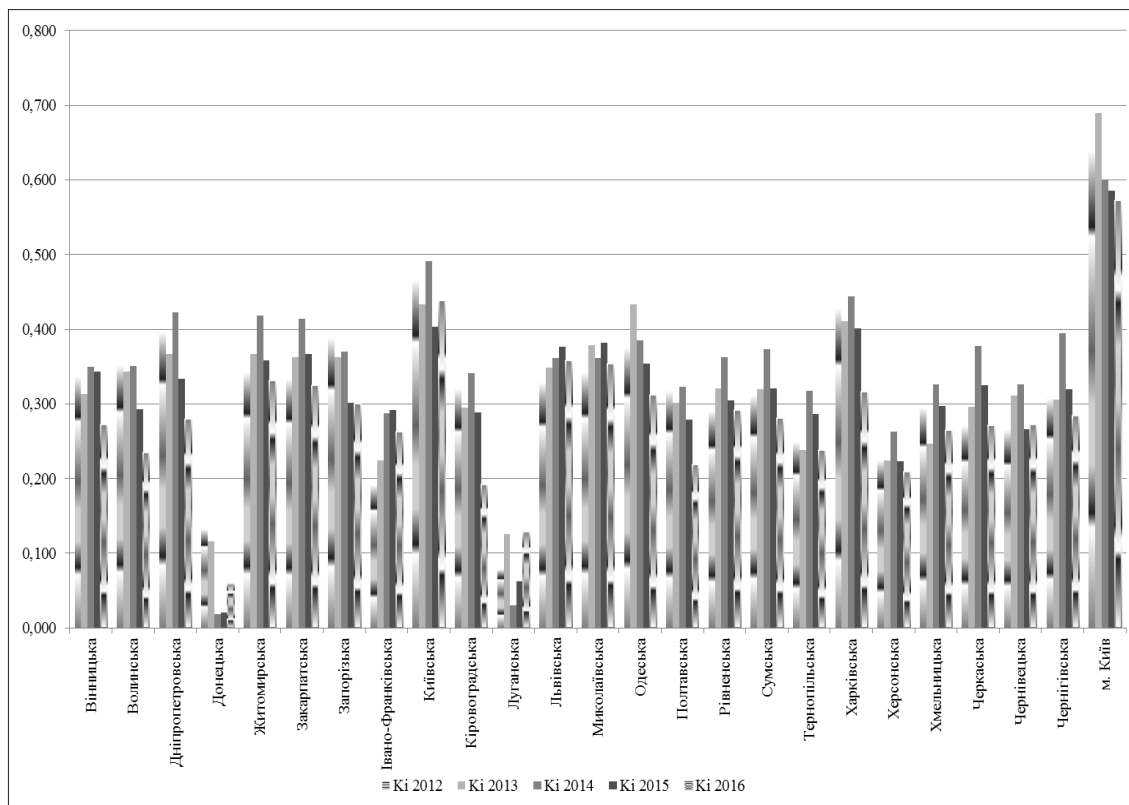

Рис. 1. Таксономічний показник розвитку ринку праці за регіонами України

Джерело: розроблено автором

Результати розрахунку рейтингових показників розвитку ринку праці за регіонами України за 2012–2014 рр.

Категорія/ Місце	2012		2013		2014		
	Назва регіону	Коефіцієнт	Назва регіону	Коефіцієнт	Назва регіону	Коефіцієнт	
Лідери	1	м. Київ	0,639	м. Київ	0,69	м. Київ	0,599
	2	Київська	0,466	Київська	0,433	Київська	0,491
	3	Харківська	0,428	Одеська	0,433	Харківська	0,444
	4	Дніпропетровська	0,397	Харківська	0,41	Дніпропетровська	0,422
Переслідувачі	5	Запорізька	0,388	Миколаївська	0,378	Житомирська	0,418
	6	Одеська	0,375	Дніпропетровська	0,367	Закарпатська	0,414
	7	Волинська	0,351	Житомирська	0,367	Чернігівська	0,394
	8	Житомирська	0,342	Закарпатська	0,363	Одеська	0,385
Основна маса	9	Миколаївська	0,340	Запорізька	0,360	Черкаська	0,378
	10	Вінницька	0,336	Львівська	0,349	Сумська	0,373
	11	Закарпатська	0,334	Волинська	0,343	Запорізька	0,37
	12	Львівська	0,329	Рівненська	0,321	Миколаївська	0,362
	13	Кіровоградська	0,319	Сумська	0,32	Рівненська	0,362
	14	Полтавська	0,318	Вінницька	0,314	Львівська	0,361
	15	Сумська	0,311	Чернівецька	0,311	Вінницька	0,35
	16	Чернігівська	0,307	Чернігівська	0,306	Волинська	0,35
	17	Хмельницька	0,295	Полтавська	0,302	Кіровоградська	0,342
	18	Рівненська	0,291	Черкаська	0,296	Хмельницька	0,326
	19	Черкаська	0,27	Кіровоградська	0,295	Чернівецька	0,326
	20	Чернівецька	0,265	Хмельницька	0,247	Полтавська	0,323
	21	Тернопільська	0,249	Тернопільська	0,238	Тернопільська	0,317
	22	Херсонська	0,224	Івано-Франківська	0,225	Івано-Франківська	0,288
	23	Івано-Франківська	0,191	Херсонська	0,225	Херсонська	0,263
Аутсайтери	24	Донецька	0,132	Луганська	0,126	Луганська	0,03
	25	Луганська	0,078	Донецька	0,116	Донецька	0,018

Джерело: розроблено автором

України. Столиця стабільно є осередком притягання робочої сили з усіх регіонів України за рахунок: сучасних умов праці; високого рівня оплати праці; розгалуженої системи перенавчання та підвищення кваліфікації кадрів; постійного зростання попиту на робочу силу тощо.

Крім того, м. Київ, Київська, Харківська та Львівська області (саме ці регіони посідали лідируючі позиції у 2016 р.) мають високий рівень освітньої кваліфікації серед трудових ресурсів. Це пояснюється наявністю у цих регіонах значною кількістю вищих учбових закладів, які займають назвищі рейтингові позиції. Як приклад, інформаційним освітнім ресурсом «Освіта.уа» складено консолідований рейтинг ВНЗ України 2017 р. [2]. Зазначений рейтинг підсумовує загальні рейтингові місця учбових закладів за версією «Топ-200 Україна», «Scopus» та «Биометрікс». Найкращі провідні позиції у рейтингу зайняли: Київський національний університет імені Тараса Шевченка; НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»; Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна; Львівський національний університет імені Івана Франка; Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»; Національний університет «Львівська політехніка» тощо. Звичайно, що у зазначених регіонах роботодавець має найбільші можливості обрати

серед випускників ВНЗ найталановитіший та перспективний персонал.

Окрім зазначеного, розгалужена система промисловості, наявність значної кількості установ, підприємств та організацій на цільових ринках м. Києва, Київської, Дніпропетровської, Одеської, Львівської, Запорізької, Миколаївської та Харківської областей забезпечують цим регіонам найбільшу кількість затребуваних вакансій.

Зокрема, експертами ПРООН у рамках дослідження «Оцінка попиту на професії, які затребувані на ринку праці» здійснено контент-аналіз. Джерелом такого аналізу стали шість найвідоміших Інтернет-сайтів пошуку роботи: work.ua, rabota.ua, HeadHunter (hh.ua), jobs.ua, rabotaplus.ua та alljob.com.ua. На зазначених сайтах із працевлаштування переважна кількість вакансій припадала саме на ці регіони (табл. 3).

Водночас слід відзначити, що у структурі вакансій простежується ситуативний попит, що передбачає покриття поточних потреб регіонального ринку праці, тоді як вакансії, які необхідні для переходу від індустріального до постіндустріального соціально-економічного розвитку, знаходяться у відтермінованому попиту.

Висновки. У ході проведеного дослідження встановлено, що позиції регіонів-лідерів здебільшого зумовлені наявними перевагами, які забезпечують ефективний розвиток ринку праці

Результати розрахунку рейтингових показників розвитку ринку праці за регіонами України за 2015–2016 рр.

Категорія/ Місце	2015		2016		
	Назва регіону	Коефіцієнт	Назва регіону	Коефіцієнт	
Лідери	1	м. Київ	0,586	м. Київ	0,573
	2	Київська	0,404	Київська	0,439
	3	Харківська	0,401	Львівська	0,358
	4	Миколаївська	0,381	Миколаївська	0,354
Переслідувачі	5	Львівська	0,376	Житомирська	0,332
	6	Закарпатська	0,367	Закарпатська	0,325
	7	Житомирська	0,358	Харківська	0,316
	8	Одеська	0,354	Одеська	0,312
Основна маса	9	Вінницька	0,343	Запорізька	0,3
	10	Дніпропетровська	0,333	Рівненська	0,291
	11	Черкаська	0,325	Чернігівська	0,284
	12	Сумська	0,321	Сумська	0,281
	13	Чернігівська	0,32	Дніпропетровська	0,28
	14	Рівненська	0,304	Чернівецька	0,273
	15	Запорізька	0,301	Вінницька	0,272
	16	Хмельницька	0,297	Черкаська	0,272
	17	Волинська	0,293	Хмельницька	0,265
	18	Івано-Франківська	0,292	Івано-Франківська	0,263
	19	Кіровоградська	0,289	Тернопільська	0,238
	20	Тернопільська	0,287	Волинська	0,235
	21	Полтавська	0,279	Полтавська	0,219
	22	Чернівецька	0,267	Херсонська	0,209
23	Херсонська	0,223	Кіровоградська	0,192	
Аутсайтери	24	Луганська	0,062	Луганська	0,129
	25	Донецька	0,021	Донецька	0,059

Джерело: розроблено автором

Топ-10 регіонів України за розподілом оголошень про вакансії та резюме у 2016 р.

Регіони	Вакансії		Резюме		Навантаження по шукачів на одну вакансію
	%	частота	%	частота	
м. Київ	37	81463	39,1	222091	2,7
Дніпропетровська	9,8	21671	9,7	54872	2,5
Одеська	7,6	16822	6,2	35447	2,1
Харківська	6,4	14173	8,6	48604	3,4
Львівська	5,8	12873	4,6	26203	2,0
Запорізька	3	6712	3,71,9	20895	3,1
Київська	2,3	5131	1,7	10533	2,1
Миколаївська	1,9	4215	1,8	9583	2,3
Вінницька	1,8	4013	1,5	10416	2,6
Черкаська	1,7	3826	2,4	8353	2,2

Джерело: складено автором за даними [3]

на цих територіях, серед яких – природо-ресурсні, культурні, політичні, економічні та соціальні переваги. Водночас досить тривожним сигналом є перебування Донецької та Луганської областей в аутсайдерській категорії. Звісно, що військові події викликали значний дисбаланс загального соціально-економічного розвитку цих територій. Однак якщо аналізувати рейтинговий розподіл, то можна побачити, що до 2014 р. ці регіони також перебували у категорії аутсайдерів. Тобто ми можемо

зробити висновок, що адміністративна та ринкова підтримка у зазначених регіонах є неідеальною, адаптаційні можливості ринку праці повністю вичерпано. Отже, на часі, ретельний аналіз проблем функціонування ринку праці в Луганській та Донецькій областях та формування на цій основі стратегії сталого розвитку зазначених територій у напрямках забезпечення: повної зайнятості; оптимального балансу попиту та пропозиції на робочу силу; процесу відтворення робочої сили тощо.

Література:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 № 856 «Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/856-2015-%D0%BF>.
2. Консолідований рейтинг вишів України 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : osvita.ua/vnz/rating/51741/.
3. Оцінка попиту на професії, які затребувані на ринку праці : Результати дослідження в рамках проекту «Економічне та соціальне відновлення Донбасу» / Київський міжнародний інститут соціології на замовлення Програми розвитку ООН в Україні за фінансової підтримки Уряду Японії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kiis.com.ua/materials/pr/20151230_PROON/Report_Employment_KIIS_final_ukr.pdf.

Рубежанская В.О. Рейтинговое оценивание результатов развития региональных рынков труда

Аннотация. В статье проведен таксономический анализ показателей региональных рынков труда. Подобраны первичные измеримые показатели состояния региональных рынков труда для проведения анализа. Осуществлено рейтинговое распределение регионов

Украины по степени динамического развития рынка труда за 2012–2016 гг. Сформулированы основные причины попадания регионов Украины в категории лидеров, преследователей, основной массы и аутсайдеров.

Ключевые слова: региональный рынок труда, рейтинговое распределение региональных рынков труда, таксономический анализ, первичные измеримые показатели, таксономический показатель.

Rubezhanska V.O. Rating evaluation of the results of development of regional labour markets

Summary. In the article, the taxonomic analysis of indicators of regional labour markets is made. Primary measurable indicators of the state of regional labour markets for analysis are selected. The rating distribution of the regions of Ukraine in terms of the dynamic development of the labour market for 2012–2016 is carried out. The main reasons of hit of regions of Ukraine in a category of leaders, persecutors, the basic weight and outsiders are formulated.

Keywords: regional labour market, rating distribution of regional labour markets, taxonomic analysis, primary measurable indicators, taxonomic indicator.